

El rèptil més interessant de tots els que tenim és la coneguda sargantana (*Podarcis pityusensis*). Aquesta espècie, com el seu nom indica, es troba solament a les illes Pitiüses. És una espècie que ha sofert un procés de subespeciació molt acusat a conseqüència de les glaciacions de l'era Quaternària. Aquestes glaciacions cobriren de gel el Nord d'Europa i van canviar notablement el nivell de la mar, que quedà molts metres més baix que ara (es creu que fins a 110 metres més avall). Quan va tornar a pujar la mar, fins al nivell actual (fa 10.000—5.000 anys), es configuraren i separaren els diferents illots de les Pitiüses. Les poblacions de sargantanes que hi habitaven quedaren separades. Després les lleis de l'evolució amb fortes pressions de selecció han aconseguit les diferents subespècies que tenim a les Pitiüses.

Fins ara s'han reconegut 34 subespècies. Pràcticament una per a cada illot. Però estudis recents les ajunten en set grups principals, segons el grau de parentesc entre les poblacions. (Vegeu el següent número de la revista Eivissa).

Hi ha exemples semblants a altres illes de la Mediterrània, on les sargantanes s'han diferenciat en nombroses subespècies (Gimnèsies, illes del mar Adriàtic, illes de l'Egeu, etc.). Però el nostre és dels més notables. Aquest procés evolutiu no acaba en els temps actuals. L'aïllament a què estan sotmeses, que impedeix que es creuin dues races geogràfiques diferents, la manca d'aliment en el seu hàbitat (els illots), la forta radiació solar que hi ha en els illots, i la gran ingestió de sal, entre altres causes, fan que continuï la diferenciació de les poblacions.

Aquestes diferències són ara sola-

ment de subespècies i no d'espècies diferents, ja que no hi ha evidència que existeixin barreres reproductives morfològiques.

La situació de cada una de les poblacions de sargantanes (una per a cada illot) és molt feble. Qualsevol perturbació del seu hàbitat pot acabar amb tots els individus de l'illot. Quan parlem de protegir-los ens referim a aquestes poblacions en perill i no a la gran quantitat de sargantanes que hi ha a les nostres platges. Aquests individus corren tranquil·lament per damunt els cossos dels banyistes al sol. I com a màxim ens donen el surt de les cassogues que ens produeix el seu pas per la nostra pell.

ANTÒNIA MARIA CIRER COSTA

Impacte del turisme sobre el nucli antic de la ciutat d'Eivissa

per Rosa Vallès Costa

1. INTRODUCCIÓ

1.1. La delimitació del nucli antic

En parlar de nucli antic ens ve a la memòria el recinte encimbellat al puig de Vila i clarament precisat per les murades que l'envolten, que constitueix el sector de **Dalt Vila**. Però creim que la imatge de l'Eivissa antiga quedaria així desfigurada i incompleta. Tradicionalment, i ja des del moment de la seua fundació pels cartaginesos cap a la meitat del segle VII a. C., Eivissa ha estat:

a) una ciutat enmurallada, i

b) un port, i conseqüentment un raval vora mar que gaudia també, en certa manera, de protecció.

Aquest raval s'estenia al peu del puig de Vila, aprofitant les darreres escombres de la seua vessant nord (puig de Santa Llúcia), que vénen a morir a la mar assenyalant l'entrada del port pel sud-est; i cap a l'oest buscava els petits sectors rocosos que permetien uns fonaments enmig d'un litoral en formació (construccions entorn del carrer de Mar, avui del bisbe Cardona). Un mur, l'estacada, protegia el raval per occident; amb la construcció del primer eixample (el **Poble Nou de la Marina**) aparegué una nova estacada en la segona meitat del segle XIX, però a finals d'aqueix segle totes dues estacades foren enderrocades per permetre

l'expansió, ja sense límits, de la ciutat.

Els estudis realitzats fins ara no ens permeten determinar les característiques morfològiques del raval. La inseguretat constant i els freqüents atacs piràtics foren motiu que fos successivament destruït i reconstruït i que les

La història urbana d'Eivissa queda reflectida en alguns elements arquitectònics, com aquesta vella portella i el carreró a través dels quals s'accedia al primer recinte de la vila medieval amurallada.

seues edificacions no s'establissin d'una manera contínua.¹

Limitarem aquí el raval al barri de **sa Penya**, entre la mar i els carrers Amadeu i Pou, i deixarem fora la part de la **Marina**, entre aquests carrers i el de Montgri, per dues raons principals:

a) La **Marina** no presenta una unitat morfològica a causa de les successives remodelacions al llarg dels segles XVIII, XIX i XX, en que hom guanyaria també terreny a la mar.

b) En el seccionat del terme municipal d'Eivissa aquest sector queda inclòs a la secció primera del districte tercer junt amb l'eixample del **Poble Nou**, cosa que suposa una dificultat per a la utilització global d'estadístiques per al barri.

Així tractarem com a nucli antic **Dalt Vila**, ben delimitat per les murades conservades en la seua totalitat, i **sa Penya**, el vell barri de pescadors que ocupa la vessant nord del puig de Santa Llúcia, al peu del baluard del mateix nom i avançant dins la mar per la punta de la Consigna, on antigament s'ai-

1. Notes documentals sobre el raval les trobam: 1-Disperses a I. MACABICH: *Història de Ibiza*, 4 vs., Palma de Mallorca, Daedalus, 1966—67; 2-J. MARI CARDONA: *La conquesta catalana de 1235*, Eivissa, Institut d'Estudis Eivissencs, 1976; 3-A. COSTA RAMON: *La triple muralla de la Ibiza àrab*, Palma de Mallorca, Instituto de Estudios Ibicencos, 1962, que acompanya també material gràfic d'interès.

El carrer de Sant Carles ens presenta el contrast entre unes cases habitades i curiosament manten-gudes i l'edifici abandonat, visiblement deteriorat, malgrat la major modernitat d'aquest.

xecava la Torre del Mar, vigilant l'en-trada al port.

En un nomenclàtor del segle XVIII², aquest sector de **sa Penya**, juntament amb algun altre nucli, s'integra en l'anomenat **raval**, mentre que la part més occidental i propera a la mar rep el nom de **la Marina**. Un altre nomenclà-tor de 1909³ dóna el nom de **sa Penya** a tot el conjunt del barri fins al carrer de la Mare de Déu, i des d'aquest al moll, el de **barri de la Consigna**.

Aquí seguirem el seccionat oficial del municipi d'Eivissa aprovat en ses-sió municipal de febrer de 1970, que segueix el de B. Barceló en el seu estudi sobre la població de Vila en 1960.⁴ Se-gons aquest, la relació de carrers i pla-ces compresos en el nucli antic d'Eivissa és la següent:

Dalt Vila.- Places: Desemparats, Espanya, Lluís Tur, Sol. Carrers: Al-mudaina, bisbe Torres, Conquesta, Costa Vella, Escala de Pedra, Esperan-ça, gral. Balanzat, gral. Franco, Ignasi Riquer, Joan Roman, Muralla, Pere Tur, Penya, Ponent, Portal Nou, re-gent Gotarredona, Rosari, Sagrada Família, Sant Antoni, Sant Benet, Sant Ciriac, Sant Carles, Sant Josep, Sant Lluís, Sant Rafel, Santa Anna, Santa Creu, Santa Faç, Santa Llúcia, Santa Maria, Soledat. Extensió: 7,4 Ha.

Sa Penya.- Places: Bon Aire, Dras-saneta, Garijo. Carrers: Alfons XII, Alta, Amadeu, Barcelona, Drassaneta, Estrella, Floridablanca, Gall, Garijo, Major, Mare de Déu, Miranda, Mura-da, Nord, Olóza, Fosc, Pedrera, Penya, Pou, Retir, Sant Pere, Santa Llúcia, València, Vicent Soler, Vista Alegre. Extensió: 3,35 Ha.

I.2. Delimitació del tema

Dins dels molts efectes que ha pogut tenir el turisme sobre el nucli antic, cal determinar-ne aquells que ens semblen més específics de canvi. Ens ajustarem als següents:

- a) L'evolució urbana i la transfor-mació del nucli antic.
- b) Els canvis a la dinàmica pobla-cional.
- c) L'impacte sobre el paisatge urbà.

II. LES MODIFICACIONS RE-CENTS DEL NUCLI ANTIC PER IMPACTE DEL TURISME

II.1. L'evolució urbana i la transfor-mació del nucli antic

Dir que l'economia illenca gira en-torn del turisme és tan evident que pot semblar una afirmació innecessària. El turisme ha estat el gran motor de de-senvolupament econòmic en funció del qual ha sorgit tota una sèrie d'activi-tats, especialment als sectors terciari i secundari, que ha precisat d'un espai, d'una mà d'obra i d'uns capitals.

Del fet de ser Eivissa l'única ciutat de l'illa, en resulta que sigui punt pre-ferent de localització. La demanda de sòl urbanitzable dóna lloc a una forta especulació, amb un «boom» de la construcció⁵ que fa augmentar l'espai urbà en més del doble. Neixen barris turístics (ses Figueretes, es Viver, Tala-manca) i perifèrics residencials de clas-se mitjana (Ca N'Escandell, Can Bo-fill-Blanca Dona, Puig d'En Valls, Can Pep Simó, aquestos dos darrers al mu-nicipi de Santa Eulària), al mateix temps que els nous eixamples del casc urbà van enllaçant amb els barris peri-fèrics i els nuclis parroquials més pro-pers es veuen també dinamitzats (Sant Jordi, Jesús).

El reduït terme municipal d'Eivissa (7,12 Km² en 1960) ha necessitat una ampliació (10,98 Km² en 1970, és a dir un 50 per cent més) que ha afectat els municipis veïns de Santa Eulària i Sant Josep.

L'expansió urbana ha tengut en compte les necessitats de la circulació rodada disposant uns eixos de circula-ció principal. Els dos més importants són les sortides a les carreteres de l'aeroport i Sant Josep (avenguda Es-panya) i a la de Sant Antoni (avenguda Ignasi Wallis), divergents des del passeig de Vara de Rey, límit de la ciutat tradicional. Entre aqueixes dues avengudes, una de nova creació, la d'Isidor Macabich -on es localitzen totes les terminals d'autobusos i als voltants de la qual apareix un nou «centre comercial i de negocis»- co-munica amb el port a través de l'aven-guda de Bartomeu Rosselló. La cons-trucció del passeig de Ronda ha poten-ciat l'accessibilitat entre les tres aven-gudes principals i entre aquestes i la carretera de Portinatx i el Passeig Ma-ritim, i alhora delimita un sector de sòl urbanitzable revaloritzat.

El creixement de Vila ha repercutit en el nucli antic convertint-lo en un sector marginal i cada vegada més allunyat. Però el fet que en tot l'eixam-ple recent no hi hagi una sola zona verda i que els carrers de la ciutat anti-ga no siguin apropiats per a la circu-lació rodada, és motiu que es conside-rin d'esbarjo certs llocs de Dalt Vila i, sobre tot, la part de sa Penya amb con-tacte amb el port, al llarg del carrer i la plaça de Garijo -**la Bomba**-, ampliada progressivament al carrer Major o d'Enmig i al carrer de la Mare de Déu.

La peatonització oficial d'uns carrers i la impossibilitat de circulació rodada per uns altres -per la topografia del terreny- ens ha permès disposar d'uns espais lliures sense el perill del tràfic automobilístic que colapsa les

2. FAJARNES TUR, E.: *Topografía de la ciu-dad de Ibiza*, «Los Archivos de Ibiza», año II, n° XIV (Almería, 1903), p. 105-108.

3. PEREZ CABRERO, A.: *Ibiza*, Barcelona, Imp. Horta, 1.909.

4. BARCELÓ PONS, B.: *Estructura de la po-blación del municipio de Ibiza en 1960*, «Bo-letín de la Cámara Oficial de Comercio, In-dustria y Navegación de Palma de Mallor-ca», LXVI, n° 644-645 (Palma de Mallor-ca, 1964), p. 225-250.

5. Entre 1960 i 1970 l'estadística d'edificis, se-gons l'I.N.E., passà al municipi d'Eivissa de 3.095 a 6.545 habitatges. Des de 1970 i sal-vada la crisi de 1973-1974, la indústria de la construcció ha continuat extraordinàriament activa, per la qual pensam que l'augment d'habitatges en aquesta dècada ha estat prou notable.

restants vies de circulació a la ciutat tradicional.

Però també la dictadura del transport ha fet de les seues. A Dalt Vila, on els cotxes poden entrar pel **portal de ses Taules** i pujar -amb un itinerari únic fins a la plaça de la Catedral- al cim del Puig de Vila, hom va tenir, buscant una major fluïdesa de la circulació, la brillant idea de fer sortir els vehicles per un gran forat obert al mur del baluard de Sant Joan. Així les murades, que junt amb la torre de la catedral foren declarades «Monument històric-artístic», disposen d'una nova «porta» que cap observador no s'atreveria a qualificar de «monumental» ni d'«artística».

El port, abans passeig d'estiu dels eivissencs, és ara, especialment a l'estiu, marc de càrrega i descàrrega contínua de vaixells i camions. Vehicles, grues i munts de caixes formen una barrera que impedeix la vista de la mar. A sa

Riba, on hi havia la platgeta de pescadors, hi ha ara el moll per als «rolons», destinats al transport massiu de mercaderies. L'escullera del far, **es muro**, ha quedat gairebé inutilitzada com a lloc de passeig i descans. La cura que abans s'hi tenia, la visió de les barques dels pescadors i, en el bon temps, de la dotzena de iots que hi podia arribar a amarrar, han estat substituïdes per trens, brutícia, remors, acumulació de contenidors i vehicles, potser més adequats a la imatge lúdica que -per altra banda- sembla voler donar-se al port. Les barques de pescadors han estat desplaçades a una dàrsena al nord del club nàutic, desapareixent amb elles el pòsit i la llotja del peix. I per als iots s'ha construït el port esportiu «Ibiza Nueva» a l'altre extrem de la badia, cada vegada més empetitida però ben aprofitada per a nous llocs d'esbarjo i apartaments de luxe.

Ens trobam així amb un doble pro-

cés de revalorització d'aquells sectors més accessibles del nucli antic, convertits en llocs desbarjo i d'atracció turística, i de deterioració d'aquells llocs d'accés més difícils o bé adaptats a certes necessitats econòmiques recents.

El creixement de Vila queda ben clar a les xifres donades als censos de població. Volem remarcar la forta densitat del municipi d'Eivissa, la més elevada de tota la província.

Les xifres oficials de la població de fet augmenten per gairebé doblar-se a Vila el 1975, al mateix temps que hi és palesa la presència d'una població domiciliada però no empadronada, que pot oscil·lar entre el 30 i el 50 per cent.

II.2. Els canvis a la dinàmica poblacional.

L'any 1960 marca per a tota l'illa d'Eivissa el pas d'una emigració secular a una immigració realment notable.

1— EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ ABSOLUTA I RELATIVA

Anys	Població			Densitat (hab/Km ²)		
	Illa	Eivissa	Vila sobre total illa	Eivissa	Illa	Illa sense Vila
1960	34.502	11.259	35,56	1.581,30	63,64	43,51
1970	45.075	16.943	37,58	1.709,08	83,28	52,94
1975	49.414	20.552	41,60	2.073,86	91,48	54,35
1979	55.506	24.547	43,22	2.476,99	102,60	58,30

En canvi, les dades oficials mostren un descens de la població als barris antics, encara que, possiblement,

siguin dels més afectats per la domiciliació d'immigrants no empadronats. Tammateix la pèrdua de pes específic

en relació al conjunt de la ciutat és realment colpidora.

2— EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ AL NUCLI ANTIC

Anys	Eivissa	Dalt Vila	Sa Penya	Total nucli antic	% sobre Vila
1960	11.259	2.055	2.582	4.637	41,18
1970	16.943	1.510	1.835	3.345	19,74
1975	20.552	1.115	1.362	2.477	12,05

Queda clar que al llarg de tot aquest període hi ha hagut un fort moviment intraurbà des dels vells barris als exemples recents. El buit demogràfic ha estat en part reomplit pels immigrants. Amb la particularitat, però, que a Dalt

Vila queden encara algunes famílies dels antics «senyors».

Un estudi sociològic fet cap a l'any 1974⁶ assenyalava per al conjunt de la ciutat un 51 per cent d'immigrants, localitzats preferentment a Dalt Vila, sa

Penya i ses Figueretes. Els percentatges varien, en un 10 per cent menys, a les apreciacions oficials. Amb tot, la variació qualitativa de la població per orígens és digne de cridar-nos l'atenció.

3— ORIGEN DE LA POBLACIÓ DEL MUNICIPI D'EIVISSA (% nats a:)

	1960			1970			1975		
	Vila	Pitiüses	Fora	Vila	Pitiüses	Fora	Vila	Pitiüses	Fora
Eivissa	62,5	19,8	15,7	38,0	21,2	40,8	41,2	15,6	43,2
Dalt Vila	56,4	27,6	18,4*	35,3	19,3	45,4	34,0	17,6	48,4
Sa Penya	81,5	13,3	5,2	39,0	19,7	41,3	43,8	12,2	44,0

*Aquesta xifra queda «inflada» per la presència d'un regiment d'infanteria al Castell, que ja no es comptabilitza l'any 1975.

La tendència migratòria s'ha mantingut al llarg de tota la dècada dels setanta. No disposam de dades més recents, però és visiblement notable

l'augment d'una població gitana a Dalt Vila i, sobre tot, a sa Penya on a partir del carrer Retir ha ocupat tots els habitatges disponibles.

La important aportació de població forastera ha tingut també uns efectes positius sobre l'evolució de la natalitat, rejuenint la població eivissenca.

4— EVOLUCIÓ DE LA NATALITAT I LA MORTALITAT AL MUNICIPI D'EIVISSA

(Naixements i defuncions per mil habitants)

Index de	1968	1970	1972	1975	1977	1979
Natalitat	37,44	47,11	61,69	59,4	44,3	43,4
Mortalitat	9,51	11,44	9,06	9,8	10,6	11,0

Com podem observar, les taxes de natalitat de la ciutat estan considerablement exagerades pel costum de

venir a parir a la capital de l'illa, ja que aquesta reuneix la totalitat dels centres sanitaris. La comparació amb les taxes

quinquenals per al conjunt de les Pitiüses ens donarà una visió més realista de l'evolució dels moviments naturals.

5— EVOLUCIÓ DE LA NATALITAT I LA MORTALITAT A LES PITIÜSES

(Naixements i defuncions per mil habitants)

Període	Natalitat	Mortalitat	Creixement vegetatiu
1956—60	14,28	8,92	5,36
1961—65	17,08	8,91	9,17
1966—70	20,22	9,14	11,08
1971—75	23,12	9,10	14,12
1976—79	20,22	8,51	11,71

6. MIRA, E.: *Estudio sociológico sobre la ciudad de Ibiza*. Inèdit. Pot consultar-se a l'arxiu de la Fundació Jaume Bofill de Barcelona.

L'impacte del turisme s'ha reflectit en gran manera a l'estructura de la població activa. La variació és notable a

la població activa primària, que d'un 14 per cent del total d'actius el 1960 ha passat a un 2,2 per cent el 1975, en

benefici dels sectors secundari -amb un poc més de la meitat de treballadors manuals- i terciari.

6— EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ ACTIVA

(Percentatges sobre el total d'actius)

	1960			1975		
	Sector I	Sector II	Sector III	Sector I	Sector II	Sector III
Municipi d'Eivissa	13,95	31,44	54,61	2,2	26,2	71,6
Dalt Vila	7,91	34,98	57,11	0,71	45,75	53,54
Sa Penya	26,81	38,16	35,03	7,1	30,5	62,4

II.3. L'impacte del turisme sobre el paisatge urbà del nucli antic.

Dels tres elements estretament relacionats entre si que constitueixen el paisatge urbà: pla o traçat dels carrers, estil arquitectònic o edificació i funció o ús del sòl, podem dir que el primer és estructural i pot mantenir-se durant segles sense grans variacions, mentre que el darrer és conjuntural i canvia amb rapidesa davant noves exigències econòmiques i socio-culturals. Els edificis, com a capital invertit i per raons econòmiques, poden adaptar-se a usos i funcions alternatives.

A ambdós barris del nucli antic el traçat dels carrers ha seguit la topografia del puig, sobre el qual van dibuixant cercles concèntrics en el sentit de

les corbes de nivell i salvant les diferències d'altitud per mitjà de vies perpendiculars, freqüentment convertides en escales. Al peu de Sa Penya, tres vies transversals, més o menys paral·leles al port -carrer de la Mare de Déu, carrer Major o d'Enmig i carrer de Garijo o la Bomba- constitueixen el centre vital.

Els carrers, la majoria empedrats, són d'una amplària variable, des d'un metre d'alguns de sa Penya fins a uns cinc metres, sense voreres ja que sorgiren per a una circulació a peu. Les places són escasses, gairebé inexistentes a sa Penya, tret de la de sa Drassaneta. A Dalt Vila es troben a l'entrada de les murades -Lluís Tur o **plaça de Vila**, Sol-, a la tanca de l'antic convent de dominics -Espanya, amb uns miradors cap a Talamanca- i a l'espai lliure entre

la Catedral, el Castell, el palau bisbal, la casa de la Cúria i l'antiga «Universitat» (avui Museu Arqueològic). Aquesta Plaça amb mirador cap a la Marina, anomenada ara de la Catedral i centre oficial en temps històrics, havia estat utilitzada com a espai per a cementeri i llotja comercial.

Els edificis tenen una major unitat morfològica a sa Penya, antic barri popular de pescadors i mariners. Planta baixa a la línia de murada, una o dues plantes així com anam daval·lant, coberta plana en terrassa i blancs de calç. Al barri de la Consigna poden trobar-se tres plantes per mor de la proximitat a l'activitat portuària.

A Dalt Vila la complexitat és gran. La part occidental -ocupada des dels primers moments de la història de la ciutat- té semblances amb sa Penya, es tracta de l'àrea d'habitatges «populars». A l'est i al llarg de les vies d'accés a la plaça de la Catedral, van alternant les grans cases senyorívoles amb d'altres de classe mitjana. Els edificis van des de l'època medieval fins a principis d'aquest segle, amb un nombre de plantes variable de dues a quatre. Domina el blanc als edificis, però als més alts trobam també el roig. A les cases «populars» dominen les obertures en forma de balcó, amb els estenedors per a la roba que tant cridaren l'atenció de l'arxiduc. A la part noble són més freqüents els finestrals.

L'estat de conservació de les construccions es variable, des de ruïnós a molt bo, i està en relació a l'antiguitat, qualitat i grau d'ocupació dels edificis.

Aquests elements morfològics han constituït una font d'atracció turística

Una població quasi exclusivament gitana ocupa, en precàries condicions, aquests habitatges adossats al baluard de Santa Llúcia. Aqueixa població immigrada ha vengut a substituir la població eivissenca original, traslladada als moderns eixamples.

El carrer d'Enmig o Major concentra avui tota una sèrie d'activitats lúdiques i comercials, extraordinàriament animades al llarg de tota la temporada turística. Constitueix, així mateix, un espai lliure, tancat al trànsit automobilístic, d'ús intensiu per part de residents i visitants.

i de targetes «típiques». Alguns estrangers han comprat cases -punta de la Consigna a sa Penya, part «noble» a Dalt Vila- i n'han remodelat l'interior i reparat les façanes. A Dalt Vila s'ha produït el que s'ha qualificat de «febre restauradora», amb reparació de finestres, obertura de nous a imitació dels antics, restauració de construccions, tan civils com religioses. Al mateix temps es poden notar efectes negatius, desaparició de l'església del convent de Sant Cristòfol del segle XVII, procés de degradació del Castell, de l'antic Hospital i de la casa Balansat, entre altres. A fi de revitalitzar el barri i tractar d'aturar aquest fenomen de deterioració, s'ha creat en 1980 l'«Associació de Veïns de Dalt Vila».

A sa Penya, les cases revaloritzades, mancades d'espais lliures interiors com les millors de Dalt Vila, de vegades han tractat de guanyar espai per mitjà d'un mur que tanca una via abans pública.

Les variacions més notables són les que hi ha hagut en l'ús del sòl. Les tres vies longitudinals de la part baixa de sa Penya s'han convertit en el focus comercial i lúdic del sector del port. Unes dues dotzenes de terrasses-cafeteries i restaurants- al llarg de **la Bomba**; «boutiques» diverses, dirigides als turistes i concentrades als carrers d'Enmig i de la Mare de Déu, on s'obren també nous restaurants i «pubs»; el mercat «hippy», muntat al llarg del carrer d'Enmig i estès per part de la Bomba i el carrer Pou, ens donen una animada visió que dura el mateix que la temporada turística. Tots tres carrers han estat tancats al tràfic rodat i enrajolats els de **la Bomba** i d'**Enmig**.

Dalt Vila, com a nucli històric, amplia els centres culturals al mateix temps que hi apareix una funció comercial i d'esbarjo dirigida també al turista. Al Museu Arqueològic -que ocupava l'antiga casa de la Universitat i ha ocupat també la de la Cúria i el baluard de Santa Tecla- s'hi sumà el Museu Etnològic -de curta vida- i el municipal d'Art Contemporani, situat a la sala d'armes del baluard de Sant Joan. Alhora apareixien galeries d'art i tendes d'antiguitats. El Castell, cedit l'any 1972 a l'Ajuntament per l'Exèrcit, es dedicà els primers anys a diverses activitats culturals, però darrerament sembla haver entrat en un procés de degradació irreversible. Les botigues i restaurants es localitzen estratègicament als carrers més transitats pels turistes, concentrant-se uns trenta establiments a la **plaça de Vila** i a **sa Carrossa**, mentre el primer mercat «hippy» de l'illa ens saluda a l'entrada a Dalt Vila pel portal de ses Taules, instal·lat davall els pòrtics de la plaça d'armes i fins al Piló.

Les primeres «boîtes» de Vila s'obriren també a sa Penya -la Oveja Negra, la Tierra- i a Dalt Vila -l'Àmfora, la Cueva-, alguna d'elles considerada com a símbol de l'Eivissa «hippy» dels anys seixanta.

La dècada dels setanta ens ha aportat les cabines telefòniques, que han aparegut al sector del port, la plaça de Vila, sa Carrossa, les places d'Espanya i del Sol.

III. CONCLUSIONS

Resumint, podríem arribar a les següents conclusions:

- La dinamització d'Eivissa per efecte de les activitats turístiques ha provocat un fort creixement urbà que ha incidit sobre els barris del nucli antic, reduint-los en proporció al conjunt de Vila i convertint-los en sectors marginals, en perdre's la noció d'un centre urbà únic per l'aparició als nous eixamples d'uns centres d'atracció a nivell de barri.
- L'atracció que els nous eixamples ha exercit sobre la població del nucli antic ha donat lloc a una migració intraurbana, abandonant-se les velles cases i començant un procés de degradació dels edificis.
- El buit demogràfic ha permès l'ocupació dels vells habitatges per inigrants de baix poder adquisitiu, que de vegades accentuen aqueix procés de deterioració.
- Les conseqüències demogràfiques queden reflectides en els canvis a l'estructura poblacional i a la dinàmica de la població.
- Els valors culturals i històrics i la fesomia del nucli antic -en contrast amb la monotonia i elevada densificació dels nous eixamples- són factors d'atracció turística i de revalorització. Certs sectors de la ciutat històrica es converteixen en àrea lúdica i comercial.
- En conseqüència, en aquests sectors els vells edificis es revaloritzen i sovent canvien la primitiva funció residencial per una de nova de caire econòmic. Al mateix temps, una «febre restauradora» afecta una part de les construccions d'interès històric-artístic.

ROSA VALLÈS COSTA